

"Catòlics, però ateus"

El pacte PP-Església recorda l'aliança d'interessos entre el clero i els reaccionaris francesos del XIX

REYES MATE *

EL PERIÒDICO DE CATALUNYA, 3.02.08

Els bisbes espanyols han tornat a parlar, en vigílies d'unes eleccions generals, per orientar el vot catòlic amb consideracions morals. És, per descomptat, un dret legítim que ells invoquen, reconeixent, al mateix temps, la legitimitat d'altres criteris. Saben que el vot del ramat catòlic està dispers. Ara bé, com que no tots els partits segueixen igual els criteris dels pastors de l'Església, convé cridar el catòlic a capítol perquè sigui conseqüent. Res a objectar a aquests considerants de la nota de la comissió permanent de la Conferència Episcopal.

¿Per què, doncs, aquesta commoció que provoca atacs i defenses, però cap entusiasme, ni tan sols a la COPE? No perquè els bisbes concretin els seus criteris morals en crítiques a assumptes polítics que estan a l'ordre del dia --tals com l'avortament, els matrimonis gais, Educació per a la Ciutadania, el terrorisme etarra o els nacionalismes (els problemes socials se'ls treuen de sobre amb una esgarrapada, al final)--, sinó perquè en cada formulació crítica hi ha un gest al PP, que fa del document un manifest polític partidari.

NO ES CRITICA l'avortament, sense més ni més; al que s'apunta, segons la declaració recent, és a la temptació d'ampliar-lo. No els preocupa que visquin junts, en pecat, parelles gais, sinó que s'anomeni aquesta unió

matrimoni. No estan en contra de l'Educació per a la Ciutadania, i això convé aclarir- ho. Aquesta assignatura coincideix en l'aspecte fonamental amb la moral cívica que, en temps del PSOE i del PP, fins que va arribar Pilar del Castillo, s'ensenyava als cursos d'ètica. No hi havia llavors problema perquè aquesta era una alternativa a la religió, una cosa així com una ètica per a pagans. El problema va venir quan la ministra Del Castillo va convertir la religió en assignatura equiparable a les matemàtiques. Això va ser el que va derogar Zapatero amb la LOE. El que els bisbes no poden tolerar és que l'antiga ventafocs, l'ètica per a pagans, sigui en actualment obligatòria i la religió confessional continuï d'optativa.

Aznar va pagar aquell preu, al qual s'havia negat la democràcia fins ara, perquè el Papa, en la seva visita a Espanya, no parlés de la guerra de l'Iraq, com així va fer. I el mateix passa a propòsit de la condemna de la "interlocució política" amb ETA. El terme està ben escollit, a mig camí entre el diàleg i la negociació. Quan el portaveu socialista al Congrés ha denunciat la hipocresia que suposa condemnar ara el que també va fer Aznar, li ha faltat temps a Esperanza Aguirre per aclarir que Aznar només va dialogar, mentre que Zapatero va negociar. Naturalment, el portaveu dels bisbes s'ha adherit a l'explicació. El que és immoral de la nota episcopal és aquest mesurat equívoc entre el que s'ha dit i el que s'ha significat. Es pronuncien paraules que en abstracte són respectables, però camuflant una intencionalitat política partidista.

Hi ha una frase perduda en el document que hauria de ser titular: "No és just", diu, "construir una societat sense referència religiosa". Aquest sí que és un tema major. Aquesta Europa de la qual ens enorgullim és impensable sense Pau de Tars, sense Agustí d'Hipona, sense Luter;

tampoc sense Maimònides ni Averroes. La pregunta llavors és: ¿per què s'entesten tant els bisbes espanyols a acabar amb aquesta referència? Ningú ha fet tant per la secularització accelerada d'Espanya com l'experiència nacionalcatòlica; i res ha avivat tant l'anticlericalisme com els recels episcopals a la democràcia. En aquesta escalada a l'absurd ara ens trobem amb un nou experiment: la identificació partidària de l'Església amb la dreta més reaccionària.

Aquest experiment ja va tenir un antecedent a la França del Segon Imperi. Per protegir-se de les sacsejades revolucionàries, vells voltairians es van aliar amb catòlics en allò que Victor Hugo anomenava "la sensibilitat catòlica dels ateu". Un prototip de l'experiment era el reaccionari Charles Maurras, que es deia "catòlic, però ateu". Aquest acostament dels voltairians conservadors als catòlics ultramuntans no estava mogut per ideals morals, sinó per interessos materials. Adolph Thiers, antic anticlerical i després cap del Govern que va massacrar la Comuna, deia que s'havia de desterrar "aquests detestables petits professors laics", sant i senya del republicanisme francès, i substituir-los per religiosos de les escoles cristianes, que saben ensenyar a l'obrer "que és aquí per patir i no per disfrutar, com ensenya la filosofia dels altres".

AQUESTS polítics posaven alfombra vermella a l'Església perquè prediqués el que ells volien sentir, és a dir, que "hi havia d'haver homes que treballessin sense dir ni piu". A l'Església li va anar bé mentre van voler els seus aliats. Però la societat no va oblidar i, per això, quan va tenir l'ocasió, el 1905, l'Església va ser reclosa a la sagristia i remesa als seus propis mitjans de finançament. Llavors es va produir l'estricta separació de l'Església i l'Estat. Els temps són uns altres. El PP demana que l'ajudin a guanyar, per això està intranquil amb la nota dels bisbes.

És tan barroer que pot produir l'efecte contrari. "L'extrema esquerra", com diu la COPE, podria desempesir-se i anar a votar. Mal negoci. Millor seria que l'Església fos lliure i crítica en nom de les seves creences. Això no li garanteix una vida fàcil, però li permetria tenir un 1905 menys traumàtic del que és previsible.

* Filòsof i investigador del CSIC.